

POČECI ZAŠTITE SPOMENIKA I SABIRANJA UMJETNINA U DALMACIJI

Danica Božić-Bužančić

Interes za ostatke antikne civilizacije i umjetnosti probudio se u Dalmaciji vrlo rano, a muzejsko čuvanje istih počinje već u 16. st. kada Marulić obilazi ruševine stare Salone i popisuje spomenike koje smatra važnima, dok njegov prijatelj Dmine Papalić prikuplja spomenike u atriju svoje palače u Splitu. Ta se kulturna tradicija ne samo nastavlja nego i razvija osnivanjem crkvenih muzeja, u Splitu nadbiskupskog 1750,¹⁾ u Osoru biskupskog također u 18. st.²⁾ dok se konačno u prvoj četvrtini 19. st. počinju osnivati državni muzeji.

Općenito uzevši konzervatorska se služba u svijetu javlja u jačem obliku u 19. st., ali počeci su joj raniji. Prema arhivskim podacima konzervatorska služba u Dalmaciji osniva se na samom početku 19. st. Do sada se smatralo da su prvi konzervatori bili počasna lica, koja je polovicom 19. st. postavljalo Središnje povjerenstvo za istraživanje i čuvanje umjetničkih i historijskih spomenika, a čije je središte bilo u Beču.³⁾

¹⁾ God. 1750. osnovao je nadbiskup Bizza u atriju svoje palače u Splitu nadbiskupski muzej »Museum spalatinum archiepiscopale«. Spomenici su bili sakupljeni po Solinu, a kasnije su bili preneseni u Arheološki muzej u Splitu.

²⁾ Biskup Dinaričić je za svoga biskupovanja u Osorskoj biskupiji sakupio s raznih strana svoje dieceze latinske natpise i prenio ih u biskupski dvor. Fortis ih je i objavio (A. Fortis, Saggio d'osservazioni sopra l'isola di Cherso ed Osero, Venecija 1771).

³⁾ Konzervatorski način čuvanja spomenika javlja se mjestimično već u doba humanizma, sustavnije se postavlja tek u prvoj polovici 19. st. Tada se radi evidencije počinju popisivati spomenici u mnogim kulturnim zemljama Evrope. Švedska daleko prednjači, jer se s popisivanjem u njoj započelo već u 17. st. Uglavnom se sva pozornost obraćala na antikne spomenike, a tek u doba romantike, koja budi ljubav za svoj vlastiti narod, počinju se cijeliti i vlastiti spomenici. U to doba počinje razvoj konzervatorske službe u današnjem smislu riječi.

U Srednjoj Evropi nastaju prve konzervatorske organizacije sredinom 19. st. Takva organizacija u Austriji nosi naslov »Središnje

U rukopisnoj ostavštini trogirске obitelji Garanjin, kasnije Garanjin-Fanfonja sačuvana je grupa spisa iz djelokruga rada prvog konzervatora za Dalmaciju kojega je imenovalo predsjedništvo Vlade za Dalmaciju i Albaniju 1805. god. To je bio Ivan Luka mlađi, jedan od najkulturnijih i najjemenitnijih članova ove obitelji. Bio je čovjek visoke kulture, u prvom redu prirodoslovac i agronom, ali je njegova interesna sfera bila daleko šira. U svojoj bogato namještenoj kući i botaničkom parku sakupljao je s bratom Dominikom antičke spomenike, pa je bio u dodiru sa stanovnicima Solina, otkupljujući od njih spomenike iz Salone. Dopisivao se s brojnim naučnim radnicima svog vremena, među ostalim i o problemima antičkih spomenika i umjetničkih predmeta. To su svakako sve bili uslovi koji su potakli vlast da odaberu upravo njega na ovu dužnost, što je i obrazloženo u dopisu koji mu je upućen uz dekret o imenovanju, kako ćemo to dalje vidjeti.⁴⁾

povjerenstvo za istraživanje i uzdržavanje umjetničkih i povijesnih spomenika«, a osniva se 1853. god. Ova je institucija po zemljama postavljala počasne konzervatore, koji su vršili obavještajnu službu. U Dalmaciji su imali počasne lokalne konzervatore Zadar, Dubrovnik, Kotor i Split. Bila su sistematizirana po tri konzervatora u svakom okrugu: za spomenike prethistorijske i grčke, za spomenike srednjeg vijeka, te za arhive. Konzervatori su bili počasna lica i nisu primali nikakovu materijalnu nadoknadu za rad, a većinom su i putovali na svoj trošak. Ipak su bili razvili veliku djelatnost. Takvo je stanje trajalo do 1913. god. kada je decentralizacijom centralne komisije u Beču Split postao središtem konzervatorstva za Dalmaciju. U Splitu se tada osniva redovni ured pod nazivom Pokrajinsko konzervatorski ured za Dalmaciju, koji se ravna prema austrijskim statutima sve do 1940. god.

Literatura: F. Bulić, Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji, prilog Vjesniku za arheologiju i historiju dalmatinsku 1924—25.; Konzervatorski rad kod Hrvata, Zagreb 1944.

⁴⁾ Prema do sada proučenim dokumentima porodica Garanjin potječe iz Venecije. Prvi podatak u kojem je spomenuto prezime Garanjin je iz 1614. god. To je prijepis krštenice Ruđera Ivana sina Dominika Garanjina »dalla Seda«. Garanjini su u Veneciji bili »passamaneri«, tj. proizvodili su finu vrstu tkanine tzv. brokat, koja se u tom gradu mnogo proizvodila i rabila. U Trogir dolaze negdje u prvoj polovini 17. st. U tamošnjim maticama javljaju se prvi put 1633. god., i to Ivan Garanjin kao krsni kum. Što ih je navelo da se dosele ovamo nije poznato, vjerojatno širenje trgovinske mreže. U Trogiru su imali stojnu kuću, a vjerojatno su drugu imali stalno u Veneciji. U 18. st. ima o tome više podataka. Već se prvi Garanjini žene djevojkama iz hrvatskih obitelji Kružića, Semonića i drugih. Bili su bankari i trgovci u prvom redu, a pomogli su počecima razvoja industrije u Splitu i Sinju. Imali su ogromne posjede u zemljama i kućama na području srednje Dalmacije, a mogućnost razvijanja trgovine potpomoglo je i posjedovanje vlastitih brodova »pielega«.

Na ovako čvrstoj materijalnoj osnovi, naravno, da se kod pojedinih članova obitelji razvio interes za nauku i umjetnost. Svojim sposobnostima i afirmacijom na političkom, crkvenom, literarnom i naučnom polju ističu se tri člana: Ivan Luka splitski nadbiskup, vrlo učen čovjek, koji je pjevao pjesme na latinskom i hrvatskom jeziku i objavio niz djela na hrvatskom i talijanskom jeziku, i njegova dva nećaka Dominik koji je za vrijeme francuske okupacije bio prefekt

Na dužnosti konzervatora Garanjin je bio izravno podređen predsjedništvu Vlade u Zadru »Impero Reggio Guberniale della Dalmazia ed Albania«. Dopise upućene Garanjinu potpisivao je civilni i vojni guverner Brady, njemu je Garanjin upućivao sve dopise. Tehničku stranu administracije vodio je Stjepan Madonizza, kojega inače susrećemo u privatnoj službi obitelji Garanjin.

Svrha osnivanja ove službe obrazložena je dopisom od 4. travnja 1805. koji je Vlada za Dalmaciju i Albaniju uputila Garanjinu. Car je htio zaštititi antikne spomenike u Dalmaciji od uništenja i želio je da se otkriju spomenici koji su još uvijek bili zatrpani. Najvredniji predmeti trebali su biti predani kabinetu za Dalmaciju, koji je car namjeravao osnovati pri carskom muzeju u Beču, a ostali bi bili izloženi u gradu na čijem su području nađeni, na raspoloženje naučnim radnicima.

Rezultat je mogao biti tim bolji što je Garanjin imao smisla za sistem u radu i erudiciju da ulazi u onda njemu dostupnu problematiku. Loša pak strana bila je što je čitav rad bio do u detalje dirigiran od vladinih funkcionera, a negativne posljedice što je naše kulturno blago oštećeno za nekoliko spomenika, budući je najvrednije pred-

za dubrovačko i kotorsko okružje, čovjek široke kulture, uglavnom je vodio poslovnu djelatnost obitelji i ekonomiku kuće. Drugi nećak bio je konzervator Ivan Luka.

Ivan Luka rođen je 1764., a umro je 1841. god. Majka mu je bila Katarina Semonić ili Simonić, odvjetak hrvatske plemićke porodice iz Šibenika, poznate već u 16. st. Članovi ove obitelji bili su na uglednim položajima u Šibeniku i van njega.

Luka je bio svestrana ličnost humanističke naobrazbe, naprednih ideja, živog duha i jake inteligencije. Vodio je korespondenciju s brojnim eminentnim ličnostima i kulturnim radnicima svoga vremena. Neka od tih pisama bila su čitavi mali elaborati, a tretirala su raznorazne probleme: agrikulturu, hortikulturu, meteorologiju, arheologiju, umjetnost, rudarstvo uopće, a posebno u Sinju, školstvo, itd. Napisao je više većih ili manjih djela koja uglavnom tretiraju aktualne probleme u Dalmaciji, naročito moderniziranje agrikulture i reformu Dalmacije na svim poljima. Djela su u rukopisu sačuvana u arhivu obitelji, a većina ih nije objavljena. To su dragocjeni izvori za upoznavanje prilika u Dalmaciji 18. i početka 19. st. U blizini Trogira bila su braća uredila uzorno gospodarstvo, a na ulazu u Trogir bio im je botanički vrt, u kojem su vršili eksperimente s biljkama, koje su nabavljali i u Padovi.

Luka je vršio raznorazne dužnosti, od kojih ćemo spomenuti samo neke. Kada je 1801. god. kod nas pokrenuto pitanje gradnje cesta on je bio izabran izaslanikom »deputato alle pubbliche vie«. Bio je nadzornik za šume, rude i vode. God. 1818. davao je izvještaje okružnim vlastima kao stručnjak za agronomiju, to su čitavi elaborati za svaku biljku posebno. Obavljao je i razne političke dužnosti u doba francuske okupacije, inače je cijela obitelj bila frankofilski orijentirana. Luka je bio jedan od osnivača i vrlo aktivni član kaštelansko-trogirske gospodarske akademije, zatim član ekonomskih društava u Splitu i Zadru, agronomskog u Udinama, te sličnih društava u više talijanskih gradova.

Na osnovi njegovih rukopisa i bogate sačuvane korespondencije koja je u toku sređivanja, potrebno je ovu ličnost posebno osvijetliti.

mete trebalo predati Beču, što je, nažalost, u nekoliko slučajeva i učinjeno. Cijeli rad trajao je svega nekoliko mjeseci, rezultat su bila dva iskapanja provedena u Solinu, pomalo je probuđeno zanimanje za arheološke nalaze i umjetnine i kod šire javnosti, što je vjerojatno u pojedinim slučajevima imalo negativni učinak, i što su barem ponegdje udareni temelji za formiranje kriterija o starinama i umjetninama.⁵⁾

Garanjin je imenovan 5. travnja dekretom koji je potpisao Braddy, a službeni mu je naslov bio generalni nadzornik za sve antikne spomenike i umjetničke predmete (Inspettore Generale sopra tutti gl'oggetti d'Antiquaria e delle Belle Arti) koji postoje u Dalmaciji, kao i za sva iskapanja koja bi smatrao korisnim poduzeti da se otkriju rimski spomenici. U istom imenovanju pozivaju se svi mjesni i teritorijalni organi vlasti da sudjeluju što marljivije u svemu što Garanjin bude poduzimao, da o tome obavijeste i mjesne glavare, da bi udovoljili njegovim zahtjevima u bilo kakvoj potrebi.

Već prije samog dekreta dobio je Garanjin osnovni program rada, koji ćemo skoro u cjelini donijeti. Podijeljen je na 10 tačaka:

1. Dužnost je konzervatora bila da poduzima i upravlja onim iskapanjima koja bude smatrao korisnima među ruševinama Salone, u Skradinu i Splitu, te na svim drugim lokalitetima, na kojima bude smatrao vrijednim nešto poduzimati.

2. Sva ona iskapanja koja bi mogla biti značajna, a izazivala bi sporeve s vlasnicima terena na kojima se vrše, mora izvoditi dogovoreno s vlastima, tako da bi se vlasnicima udovoljilo. Vlasnike treba upozoriti da će im zemlja biti vraćena u pređašnje stanje.

3. Da prikuplja sve one predmete koji su rasuti i izloženi, a smatraju se vrijednima sigurnijeg skloništa, da bi bili spašeni od štete.

4. Da sastavi prikladne kataloge za sve antikne i umjetničke predmete bilo da se čuvaju u crkvama, samostanima, ili na nekom drugom mjestu, bilo da su u privatnom vlasništvu. Svrha popisa bila je da se zaštite od uništavanja, a u slučaju prodaje istih preče pravo otkupa ima država.

5. Da za državni račun kupuje one predmete koje bude smatrao dostojnima nacionalne vrijednosti, a s tim da se prije dogovori s predsjedništvom Vlade.

⁵⁾ Ova služba trajala je od travnja do kolovoza 1805. god. Predsjedništvo vlade u Zadru započelo je pripreme već u veljači. Administracija je vođena uredno. Sačuvan je i protokol (nažalost dva lista nisu još pronađena), s dosta opširno zabilježenim sadržajem svakog spisa, pa ne samo svakog spisa nego i događaja. To je donekle dnevnik rada ove službe, npr. zabilježena su Garanjinova putovanja (Zadar, Split, Solin, Trogir), sastanci održani s predstavnicima vlasti u vezi ove službe, obilasci ruševina u Solinu itd.

Spisi su obilježeni rimskim brojevima, protokolorana su 72 spisa i svi su sačuvani. Nisu protokolorana pisma Petra Louisa (?), neki duplikati spisa, zapravo koncepti i bilješke. Pisani su tadašnjim službenim jezikom — talijanskim, a dio su rukopisne ostavštine Garanjin-Fanfionja, koja se sada sređuje u Historijskom arhivu u Splitu, privremena im je signatura ILG-7.

6. Da ukaže koje su mjere opreza potrebne i kakve je sve radove potrebno poduzeti da bi se izvršila konzervacija onih starina koje su ugrožene ili zapuštene.
7. Da predsjedništvu Vlade predlaže među predmetima nađenim u iskopinama ili otkupljenima one koji bi bili vrijedni da se izlože u jedan odabrani kabinet. Ti bi se predmeti slali u Beč, a ostali bi stajali na sigurnom javnom mjestu u svakom gradu na raspoloženju naučnim radnicima.
8. Da skupa s kapetanom i »vice soprintendentom« Splita Dujmom Grisogonom pribilježi sve lokalitete, koji su njemu poznati, značajne za iskapanja, tražeći dopisom od odgovarajućih mjesnih i teritorijalnih vlasti (Superiorità locali e Soprintendenze territoriali) potrebnu pomoć i radnu snagu.
9. Da se obrati svim vojnim zapovjedništvima gradova (Comandi militari della Piazza) da bi dobio potreban broj vojnika za izvođenje radova. Vojnici će primati plaću koja im se isplaćuje za slične radove.
10. Na radove će upošljavati ljude koje bude smatrao za to sposobnima, zadržavajući sebi dužnost nadzora nad značajnim iskapanjima koja bude izvodio.
11. Mora nadoknaditi svaki trošak bilo koje vrsti, a obračune tih troškova koji moraju biti odmah isplaćeni dostavljati će svaki mjesec, pa čak i unaprijed prema svom nahodaženju predsjedništvu Vlade.
12. Istom predsjedništvu dostavljat će svakih petnaest dana i popis svega onoga što se otkrije kod iskapanja i pod ruševinama, uz napomenu da se otkriveni antikni ostaci, novac, kamenje i bilo što drugo čuvaju na sigurnom mjestu.

Ovo su trebala biti glavna Garanjinova zaduženja, a u pojedinim se slučajevima, kako je već rečeno, morao obraćati izravno predsjedništvu Vlade. Uputstvo je izdano u Zadru 4. travnja 1805. god., a potpisao ga je guverner Brady.

Poslije imenovanja uputio je Garanjin predsjedništvu dopis, u kojem se zahvaljuje na časti i povjerenju koje su mu iskazane imenovanjem, ali veli da sebe ne smatra dovoljno sposobnim za postavljene mu dužnosti. Garanjin tu daje svoj prijedlog za rješavanje pitanja konzervatora za Dalmaciju. Smatra da dobar stručnjak za ovu problematiku ne može biti nitko tko nije boravio duže vremena u Rimu. Time je jasno mislio na bogatstvo spomenika u tom gradu, što je uvjetovalo poznavanje arhitekture i umjetnosti Rimljana. Starine u Rimu nisu tada bile ni potpuno iskopane, a još manje stručno čuvane, a osim toga, a to je vjerojatno bio najjači razlog koji je potaknuo Garanjina na ovaj prijedlog, što je Salona u svojoj najrazvijenijoj fazi bila rimski grad, i što je u Splitu bila Dioklecijanova palača, već tada na glasu, pa je radi analogije konzervator Dalmacije morao poznavati spomenike glavnog grada Rimskog carstva. Moramo osim toga imati na umu da se interes za spomenike pojedinog naroda u Evropi javlja tek u drugoj polovici 19. st. Stoga Garanjin predlaže da se pozove jedan stručnjak iz Rima. Taj bi mogao u splitskom sjemeništu provizorno predavati arheologiju i povijest umjetnosti, a u isto

doba upravljati iskapanjima i održavanjem antiknih spomenika. Sebe predlaže za sporedno mjesto na kojem bi pružao punu pomoć dotičnom stručnjaku kod upoznavanja lokalne i nacionalne problematike. On je već bio zamislio i plan kako će doći do financijskih sredstava kojima bi se ova služba financirala. Garanjin je sigurno dobro znao kako Austrija teško odvaja novac za Dalmaciju, a posebno za kulturne potrebe u njoj, pa je predlagao da bi se konzervatoru mogao dati smještaj u sjemeništu, od kojega bi primao plaću kao profesor. Time bi se olakšao državni erar. Ukoliko sjemenište ne bi moglo podnijeti taj izdatak, jer mu financije u to doba nisu bile u najboljem redu, onda bi plaću trebao primiti iz kraljevske blagajne u vidu zajma dok god predmet narodne izobrazbe ne postigne jedinstveni sistem na kojem se tada radilo.

Troškovi za konzervaciju i restauraciju starina trebali bi po njegovom mišljenju ići barem djelomično na teret prihoda koji su do 1797. god. sačinjavali prihode u blagajni grada Splita, a koji su tada bili priključeni upravi Fiskalne komore. Budući da bi taj novac bio utrošen na čuvanje spomenika po kojima je poznat kraj u kojem se oni nalaze, to taj kraj mora i snositi najveći dio troškova, ali po Garanjinovom mišljenju trebala bi ipak za to biti zainteresirana i nacija, kao i država.

U smislu uputstava i naredbi izdanih Garanjinu razaslalo je predsjedništvo Vlade iz Zadra već u veljači svim nadležnima kontinentalnog dijela Dalmacije okružnicu »Circolare rilasciato alle superiorità della Dalmazia Continentale«. U okružnici se prvo navodi da nestaju potajno antikni i prirodoslovni predmeti i postaju predmetom inozemne naučne lakomosti ukoliko nisu pod nadzorom. To ponižava duh naroda koji ih ne zna cijeniti, a nestajanjem istih gube se spomenici nacionalne slave. Da bi se to spriječilo pozivaju se mjesne vlasti da vrše nadzor nad svakom pojedinom prodajom starog novca, kamenih i prirodoslovnih predmeta. U tu svrhu naređuju vlastima na terenu da pozovu župnike gradova i sela da predusretnu stanovnike u prodaji, tako da gore navedene predmete predaju predstavniku vlasti uz odgovarajuću cijenu, a ukoliko se neki predmet izgubi bit će kažnjeni, ili ako postupe suprotno naređenju bit će globljeni novčanom kaznom.

Ako neki seljak pri radu otkrije kakav antikni nalaz, rad mora biti odmah obustavljen, a na dotičnom lokalitetu će biti postavljene straže. O nalazu će se obavijestiti konzervator radi poduzimanja daljnjih mjera. Autor okružnice naglašava da mu nije namjera umanjivati prava vlasnika, što uostalom nadležne vlasti moraju poštivati.

I tekst okružnice ponovno potvrđuje da je ipak glavna svrha cijele ove akcije bila da se prikupe predmeti i arheološki i prirodoslovni koje je Dalmacija mogla ponuditi caru za kabinet koji je on namjeravao osnovati. Naglašeno je da i država mora biti zainteresirana za dragocjene historijske predmete.

10. travnja dostavila je lokalna vlast u Sinju Mistno starješinstvo Superiorità locale) Brady-u — dopis, u vezi spomenute okružnice koji je on zatim poslao Luki Garanjinu. Iz dopisa se vidi da je ta mjesna vlast postupila prema citiranoj okružnici i uputila poziv svim župnicima svoje jurisdikcije da vlastima predaju sve antikne i prirodoslovne predmete koji su u rukama privatnika. Traži poblize tumačenje za svaku vrst predmeta, da ne bi griješili kod nabavki i da bi mogli marljivo sakupljati vrijedne predmete. Pita da li će primati lakrimarije, lucerne i sepulhralne glinene urne. Zatim da li se mora osim kiparskih djela od kamena i metala dostavljati i kamene natpise, korniole, kamenje i »sicole«. Interesira se za nabavke starog novca. Što se tiče prirodnih rijetkosti smatra da je neophodna klasifikacija najznačajnijih i najviše traženih, jer narod nije upućen pa će stoga biti otežano plaćanje. Navodi da su joj uputstva potrebna da bi imala čvrstu osnovu jer je već dala obavijest kojom su zabranjena sva iskapanja, osim onih koja su neophodno potrebna za poljodjelske radove, a dana su i uputstva u slučaju nalaza antiknih predmeta.

Iz dopisa kojim Garanjin odgovara lokalnoj vlasti u Sinju doznajemo što je on sve smatrao interesantnim za otkup. To su bili lakrimariji, lucerne, vaze i urne od gline ili stakla, zatim slični predmeti, pa makar to bili i obični pogotovo ukoliko su dobro sačuvani, jer su ti po njegovom mišljenju mogli biti vrijedni ne samo po starini, nego i po obliku vezanom za vremensko razdoblje, ili po lokalitetu na kojem su nađeni. Dalje ih upućuje u vrijednost kamene plastike i u fragmente natpisa, govori o poludragom kamenju, zapravo kamejama i korniolama. Što se tiče numizmatike smatra da je potrebno sakupljati sve vrste novca, budući da bi pojedini komadi mogli ukazati na neki mali, iz povijesnih izvora nepoznat narod.

Navodi da su za prirodoslovce interesantne okamenine, minerali i svi fosili, zatim bilo koji predmet iz prirode koji posjeduje nešto osobitog, pa makar samo boju. Pohvalio je mjesnu vlast u Sinju koja je prema njegovim riječima svojim izvještajem pokazala znanje, učestalost i marljivost, prema tome je smatrao da može i sama odrediti cijenu predmetima, jedino za otkup najznačajnijih stvari savjetovati će se s njim.

18. lipnja uputio je Brady Garanjinu dopis kojim ga upućuje, ili bolje rečeno, kojim mu naređuje, da kada ne bude imao fundiranih indicija za vršenje arheoloških iskapanja, neka traži na javnim mjestima i u pojedinim zbirka predmete koji bi po svojoj vrijednosti mogli biti izloženi u dalmatinskom kabinetu u Beču. Mora podnositi detaljne izvještaje o tim predmetima, o njihovoj kvaliteti s preciznim zapažanjima, zatim naznačiti cijenu koju vlasnik traži za dotični predmet, a Brady će odlučiti o kupovini i prenosu istih. Na osnovu dopisa obustavio je Garanjin rad na drugom iskapanju u Solinu.

Iz Garanjinovog odgovora na ovaj dopis doznajemo da je on smatrao da je bilo malo vrijednih predmeta na javnim mjestima koji već nisu bili opisani i objavljeni, a objavljeni su bili i crteži ostataka građevina (navodi Luciusa, Pater Fortisa, Adama, Cassasa i manje

poznatog Zaccaria.⁶⁾ Neobjavljeni predmeti, kaže on, rasuti su po poljima i po seljačkim kućama u Solinu, Vranjicu i u nekim drugim mjestima u Dalmaciji, koja on ne nabraja. Na sve te predmete postavljaju prava okolni seljaci, a smatrao je da nije baš pogodan moment stupati s njima u pregovore. No kako je Garanjin bio čovjek planske akcije pristupio je ipak izvršenju ovog zadatka. Htio je najprije prikupiti baš ove spomenike koji su bili najviše ugroženi, a zatim tragati za privatnim zbirka. Od svih tih spomenika prema volji Vlade u Zadru najvredniji bi išli u Beč, a za ostale Garanjin je smatrao da bi bilo najpodesnije da se osnuje u Splitu muzej u kojemu bi se oni trajno čuvali.

Prema tom planu stupio je u pregovore sa seljacima, vlasnicima spomenika. Nijedan od njih nije mu tražio više od 50—60 fiorina. Izgleda da su to sve bili manji predmeti, jer tražeći uputstva Garanjin moli vlast da mu dozvole otkup i manje vrijednih predmeta, što bi mu olakšalo rad. Iz jednog računa datiranog iste godine vidljivo je da je od raznih seljaka u Solinu otkupio jedan kip, natpis i više antiknih mramornih fragmenata, o kojima ništa potanje nije zabilježeno. Za sve to isplatio je 267 fiorina i 18 karantana.

Prema dopisu Garanjina on je znao jedino za tri zbirke kod privatnika. Jedna od njih bila je bogata i vrlo vrijedna. To je poznata zbirka zadarskog liječnika Danielli ,tada već ostavština u vlasništvu Pelegrini. Vlasnik je bio voljan prodati zbirku jedino kompletno, međutim nije bio učinjen popis. Pokušavao je naći prikladno lice da predmete popiše, ali nije uspio, pa tako nije došlo ni do otkupa.⁷⁾

Druga zbirka bila je vlasništvo gradskog fizika u Trogiru Barbi-erija. Ona se sastojala od 24 komada glinenih posuda, urni i luminarija koje je bio sakupio sam vlasnik među ruševinama stare Isse. Ovu je zbirku već ranije želio otkupiti markiz Obizzi za 25 cekina da bi je smjestio u svoju vilu nazvanu »Cattaggio«.⁸⁾ Međutim dok su trajali pregovori markiz je umro i posao nije završen. Vrijednost zbirke sigurno je bila veća, ali je Beč sitničario, pa je tako konačno utanače-

⁶⁾ Francesco Antonio Zaccaria objavio je solinske natpise pod nazivom »Marmora Salonitana« u II svesku *Illyricum sacrum*, Venecija 1753.

⁷⁾ U drugoj polovici 18. st. sakupio je zadarski liječnik Danielli zbirku, zapravo kompleksni privatni muzej, koji su sačinjavali prirodni rariteti, arheološki predmeti, slike, oružje, numizmatika, stare knjige i drugi predmeti.

Arheološke predmete sakupio je vlasnik na raznim lokalitetima u Dalmaciji, a najviše u Ninu, među njima su se isticali antikni kipovi, a posebno 4 velika kipa. Nasljednik Pellegrini želio je zbirku prodati kompletno i dugo je nudio i zemaljskoj upravi i građanskom vijeću, ali nije uspio. Čak su i oko inventariziranja iste nastali problemi, jer se nitko nije htio prihvatiti tog posla. Popis je učinjen tek 1839. god. i tiskan u Zadru, a daje sliku zbirke samo u glavnim crtama. Zbirka je prodana u Udine, a Junonin kip svršio je u gipsoteku u Köpenhagenu. O ovoj zbirci je mnogo pisano, nabrojiti ćemo samo dio literature: A. Fortis, *Viaggio in Dalmazia*, Venecija 1774.; M. Abramčić, *Raznesene antičke umjetnine, Mogućnosti travanj 1954.*, str. 242—250; V. Han, *Razvoj zbirka i muzeja od XIII do XIX vijeka na teritoriju Jugoslavije itd.*

na već spomenuta cifra.⁹⁾ Kompletna zbirka poslana je u Beč.¹⁰⁾ Sačuvan je popis predmeta, ali je vrlo štur pa ga ne donosimo.¹¹⁾

Treću zbirku posjedovala je obitelj Lukina. Brady je želio imati uvida u nju, pa je od Garanjinu tražio da izradi crteže pojedinih

⁸⁾ Markiza degli Obizzi spominje Garanjin u već citiranom dopisu iz 1833. god., a koji nosi naziv »Muzej«. Tu napominje da je markiz u svom dvorcu »del Cattaggio« ili »Catajo«, koji se nalazio između Padove i Monfelicce imao zbirku kipova, poprsja i plitkih reljefa, koje je u više navrata sakupio u Solinu.

Obizzi je u Solin dolazio u društvu sa slikarom Deviti, kojemu ime nije Garanjin naznačio. Vjerojatno je to bio slikar Sebastijan Devita (De Vita) rođen u Splitu 1740. god., sin Petra i Matije rođ. Krstulović. Sačuvane su njegove oltarne pale u Splitu i u Rovigu. Palu u Rovigu slikar je potpisao Sebastiano Devita Dalmata F. A. 1770.

N. Tommaseo spominje da je u spomenutom dvorcu Catajo vidio fresku »Poklon mudraca« na kojoj je signatura Joseph De Vita Dalmata fecit 1782. (N. Tommaseo, *Del pittore Vita e di alcuni altri interessi Dalmati* — Al Sign. Dottore Paolo Bioni, *La Dalmazia I*, br. 33, Zadar 1845).

Kruno Prijatelj u studiji o ovom slikaru (K. Prijatelj, *Splitski barokni slikar Sebastijan Devita u Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* br. 16, Split 1966) pretpostavlja da bi se tu radije radilo samo o jednom slikaru, čemu u prilog uz ostale činjenice ide i ta što je Sebastijanu bilo ime i Josip.

Možda ovu Prijateljovu pretpostavku potkrepljuje spomenuti podatak da je Obizzi otkupljivao spomenike u Solinu u društvu slikara. Naime na osnovu ove činjenice moglo bi se pretpostaviti da je Obizzi odlazio u Solin s Devitom upravo zato što je on bio Splićanin pa mu je dodir sa seljacima u Solinu, koji su obično svojatali pravo na spomenike, bio daleko lakši nego Obizziju, koji sigurno nije poznavao ni hrvatski jezik. Možda je nakon jednog takvog susreta Devita pošao u Cattajo i tada naslikao spomenutu fresku potpisavši je samo jednim imenom uz prezime. Godine 1805. kada je Garanjin otkupio zbirku Barbieri, Obizzi je već bio mrtav. Dakle u Solin je Devita vjerojatno dolazio dosta ranije u 18. st. fresku je naslikao 1770, tako bi se ove činjenice i vremenski mogle poklapati.

To su sve pretpostavke koje nam s poznatim podacima nije moguće potvrditi, a prema informacijama koje je dobio Prijatelj ova freska u dvorcu Cattajo više ne postoji.

⁹⁾ U tom smislu piše 4. svibnja Garanjinu Petar de Iovis ili Iovy. Tko je bio ta ličnost, koja je izgleda bila u kontaktu s Bradyem, malo je poznato. Informaciju o njemu (dobila sam je od kolege prof. Šime Peričića na čemu mu i ovim putem zahvaljujem), iako škrtu imamo iz tri nepotpuna spisa. (Presidijalni spisi guvernera T. de Brady, svež. I br. 8, 16 i 130 u Historijskom arhivu u Zadru). Može se razaznati da je Petar Iovis bio ranije kapetan mletačke vojske. U Zadru je koristio dopust, a u Veneciji mu je raniji položaj bio neodređen. Prema jednom dopisu anonimni političar iz Zadra preporučuje ga za mjesto »adjuncta der Militär Quartier Inspection« u Veneciji. On se neko vrijeme dopisivao s Garanjinom i iz tih bi se pisama dalo razumjeti da je oko mjesec dana boravio u Zadru, bio je pored neke ličnosti koju ne imenuje, ali se vjerojatno radilo o Bradyu (ILG-7).

¹⁰⁾ U raznim prigodama su značajniji kulturno-historijski spomenici i prirodni rariteti u Hrvatskoj na osnovi propisa ili kupnjom prelazili u carske zbirke u Beč (Enciklopedija Jugoslavije, Zagreb 1965., sv. 6, str. 185).

predmeta. Poručnik Forni i Ivan Danilo izradili su crteže 36 arheoloških predmeta koji su se dijelom nalazili u Solinu, a dijelom u Trogiru. Crteži s popisom poslani su u Zadar, a odatle u Beč. Već u travnju iste godine poklonila je ova obitelj carskom kabinetu za Dalmaciju dva antikna spomenika. Jedan je bio mramorni torzo kojemu su nedostajale ruke i glava. Luka je smatrao da je to i s umjetničkog gledišta, a i po naborima na odjeći, vrijedno djelo grčkog ili rimskog majstora. Drugi je bio kameni natpis u čijem je tekstu bila spomenuta solinska republika. Sačuvan nam je prijepis toga teksta.¹²⁾ Nema spomena da bi u ovo doba bio poslan još neki predmet.

Kako proizlazi iz naredaba i korespondencije ove službe jedan od glavnih zadataka bilo je iskapanje na rimskim lokalitetima. Salona je svakako najbliže i daleko najveći rimski grad na području nadležnosti ove službe, na čijim se je ruševinama Garanjin i ranije obirao. Početkom prošlog stoljeća malo je ostataka još bilo vidljivo. Već 1647. god. dao je Foscolo naredbu da pučanstvo Splita, Kaštela i Trogira razvali vidljive ostatke stare Salone radi opasnosti od Turaka koji su se nalazili u neposrednoj blizini Klisa. Tom je naredbom sigurno upropašten veliki broj spomenika i ostataka zgrada. Osim toga stoljećima se iz Salone raznosio i mramor i kamen, bilo to u svrhu formiranja zbirke, bilo u svrhu gradnje ili ukrašavanje novih građevina. Iz tih su se razloga i vršila pojedinačna iskapanja samo na onim mjestima za koja se znalo ili pretpostavljalo da mogu dati željene rezultate.

Prvo sistematsko iskapanje kojemu je bila svrha da se ustanovi pravo stanje ostataka Salone vršio je tek Carrara pri kraju prve polovice 19. st. Izgleda da su i Garanjina barem djelomično rukovodile takve namjere u iskapanjima. I službena svrha iskapanja bila je programirana donekle u tom smislu, ali praktički je cilj bio uvijek isti, pribaviti što više spomenika za muzej u Beču. Garanjin je bio prisiljen da toj namjeri podvrgne svoj rad, jer je o tome zavisila cijela njegova akcija, a osim toga i njegovi pojmovi nisu mogli biti potpuno izolirani od općeg stava prema načinu i svrsi iskapanja, tim više što je i njegova obitelj imala vlastiti lapidarij u svom poznatom botaničkom parku i malu zbirku sitnih arheoloških predmeta u kući u Trogiru. Ali iz njegove želje za rekognosciranjem dijelova otkopanih građevina, njegovih upoznavanja da se otkopani objekti sačuvaju od raznošenja i uništavanja, kao i iz njegove želje da nastavi i iskapanjem amfiteatra vidljivo je da on nije želio samo prikupljati spomenike, odnositi ih, nego i upoznati arhitekturu Salone, svrhu pojedine zgrade, komparirajući ih s već poznatim u svijetu rimskim građevinama, ali nije imao slobodu inicijative, pa je možda, osim lošeg zdravlja, što ga je stalno ometalo, bio i to jedan od uzroka njegove ostavke na položaj konzervatora.

¹¹⁾ Zbirka obitelji Garanjin bila je također kompleksni privatni muzej, koji je sadržavao arheološku zbirku, zbirku numizmatike i medalja, zbirku prirodoslovnu, oružja, stare odjeće, te vrlo vrijedne stare knjige i rukopise. Dio ovog muzeja je sačuvan i o njemu će biti posebno govora.

Garanjin je u Solinu vršio dva iskapanja. Iako je svako od njih trajalo po nekoliko dana, ipak su dala značajne rezultate.

Koncem travnja 1805. god. počeo je vršiti organizacione pripreme za prvo iskapanje. 23. aprila stigao je Garanjin u Split. Istog dana poslalo je predsjedništvo Vlade vojnom zapovjedništvu u Splitu naredbu u vezi iskapanja. O tome nalazimo bilješku u protokolu ove službe. Nažalost, bilješka je vrlo štura pa iz nje ne doznajemo na koju se aktivnost ta naredba odnosila, ali vjerojatno na ispomoć vojnika kod iskapanja. 24. i 25. istog mjeseca održane su konferencije s teritorijalnim i mjesnim vlastima radi fiksiranja ispitivanja u Solinu.

Ispitivanja su izvršena 26. IV. Ispitano je više lokaliteta, a posebno su ispitivanja vršena na jednom mjestu, na kojem su bila započeta iskapanja već 1771. god. Pod čijim su vodstvom ta iskapanja vođena nije zabilježeno, ali znamo da su mletačke vlasti zabranile svaki daljnji rad, pa nije bio utvrđen identitet lokaliteta.

Prema tim tragovima već u aprilu 1805. god. započeto je s radovima na istom mjestu tadašnji teritorijalni kapetan i »vice soprain-tendente« Dujam Grisogono, ali nije poznato kakve je rezultate dao taj rad. Sada je opet bilo odlučeno da se iskapanja poduzmu na istom lokalitetu zvanom »Grudine«. Zabilježeno je i psihičko pripremanje stanovništva Solina u vezi izvođenja radova.

Lokalitet o kojem je riječ bio je vlasništvo Jakova Dudana iz Velog Varoša u Splitu, a kolon je na njemu bio Mišić ili Mišetić zvan Dodig. Već koncem travnja vlasnik i kolon bili su pozvani pred Grisogona, koji im je saopćio da će im šteta koja uslijedi uslijed iskapanja biti nadoknađena, a na zahtjev Garanjina dva su vještaka pregledala teren, na kojem je bila zasađena vinova loza i nekoliko voćaka. »Soprain-tendente territoriale« osigurao je stanovnike koji su trebali raditi na iskapanju da će im visina dnevnice biti 8 lira. Ivan Danilo i Stjepan Madonizza određeni su da ispomažu Garanjina i da naizmjenično nadziru radove. 30. IV započeto je s radom na terenu. 3. svibnja daje Garanjin već prvi izvještaj o rezultatima iskapanja, kojima je prisustvovao i Grisogono. Otkopali su mali podzemni prostor koji je služio za zagrijavanje zgrade sistemom hipokausta. To je po Garanjinovom mišljenju bila privatna stambena zgrada. Pet cijevi je bilo sačuvano, od njih je jedna bila poslana u carski kabinet iste 1805. god., a druge 1833. muzeju u Zadar.

Iz jednog izvještaja koji je Luka Garanjin uputio okružnom kapetanu u Splitu 1833. god., a kao predmet sadržaja naznačeno je Muzej, doznajemo poblži opis otkopanog dijela zgrade. Prema tom opisu donji kat bio je za dvije stope i devet palaca¹³⁾ nad antiknom grad-

¹²⁾ Tekst je slijedeći:

D.

M.

L. POMPONIVS DRAC
AVG. F VIVVS POSVIT SIBI
ET IULIAE ANNIAE COIV.¹
SVAE VETO AVTEM IN HAC ARCA

skom ulicom pomoću malih i vrlo gusto postavljenih stupića — cijevi, na njih su bile naslonjene kvadratne ploče od pečene gline, a na njima debeli pod terazzo¹⁴⁾). Neke prostorije ove zgrade bile su u unutrašnjosti obložene cijevima paralelopipednog oblika — hipokaustima. Crtež iskapanog dijela zgrade izradili su vojni činovnik Ivan Print i Ivan Danilo.

Luka je od vlasti zatražio da se nalazi zaštite od okolnih stanovnika. U tom smislu izdala je C. R. Soprintendenza territoriale već 7. svibnja vrlo strogo naređenje općini Solina da se ne bi oštetilo iskopine, o čemu je bio obaviješten i Garanjin.

U popisu fragmenata — predmeta nađenih ovim iskapanjem nabrojeno je više komada mramora od kojih je jedan bio u obliku trokuta, dvije kupe, jedna opeka u obliku kruga.

Vojna pomoć u ljudstvu nije kod ovog iskapanja korištena, jer je Garanjin smatrao da je ovakove radove bolje povjeriti mještanima, koji iskapajući uočavaju i najmanje predmete, dok su vojnici tom poslu manje vješti. Osim toga miješanje ljudi različitih jezika, čudi i sklonosti po njegovom mišljenju nije moglo koristiti radu. Ali najjači je razlog bio što garnizon zapovjedništva grada nije bio dovoljno jak, pa mu nije bilo moguće oduzeti ni jednog čovjeka.

Za odštetu zemlje isplaćeno je već 15. svibnja, i to vlasniku 30 lira i 15 soldi, a Franji Milišiću kolonu, za poboljšice 92 lire i 5 soldi.

Ukupni troškovi za prvo iskapanje iznosili su 66 fiorina i 4 i 1/2 karantana. Dnevnica radnicima koji su radili na iskapanju i prenosu spomenika bila je 40 karantana, odrađena je ukupno 31 dnevnic. Za nadziranje rada isplaćeno je po 10 fiorina Ivanu Danilu i Stjepanu Madonizzi. Nalog za isplatu dobila je Fiskalna komora u Splitu. Garanjin je od Komore dobio akontaciju od 600 fiorina, pa je odatle isplaćivao sve troškove koji su nadolazili. Svaka tri mjeseca trebao je podnositi izvještaj o izvršenim radovima i utrošenim sredstvima. Uvijek aktivan Garanjin već 11. svibnja priprema nova iskapanja u Solinu. Vjerojatno u tu svrhu izvršeni su izvidi u kojima su uz Garanjina sudjelovali historičar Cicarelli, »conte« Ferozi i već spomenuti Danilo, pregledali su torza i natpise. Drugo je iskapanje trajalo od konca svibnja do 17. lipnja. Vršeno je na zemlji Vinka Ninčevića, a u blizini lokaliteta na kojem je izvedeno prvo iskapanje. U tom iskapanju otkriveni su dijelovi reprezentativne građevine, za koju se odmah pretpostavilo da je bila javnog karaktera, ali su nastala nagađanja o njenoj funkciji. Na osnovi njenog eliptičnog oblika došao je Garanjin do zaključka da bi to mogli biti ostaci amfiteatra.

ALIVM CORPVS INFERIATOS SVA
PONI SIQIS AVTEM NTULERI... ABIT
R. P. SALONITARVM ANN. XL.

¹⁴⁾ 1 piede (stopa) Veneziano = 6,94 dm
1 pollice (palac) Veneziano = 2,875 cm
F. Madirazza, Storia e costituzioni dei comuni dalmati, Split 1911,
str. 431—432.

Vanjski pilastri »a bugnato rustico«, imali su odgovarajuće unutrašnje pilastre finije izradbe, na kojima su bili urezani žljebovi za rešetke. Garanjin je pravilno pretpostavljao da su to bili kavezi za zvijeri. Zaključak da je ova zgrada bila amfiteatar potkrepljivalo je i to što je Garanjin znao da je nekoliko godina ranije s ovog lokaliteta bio odnesen veći broj stepenica, koje, kako i on sam kaže, čine glavni dio konstrukcije amfiteatra. Tumačeći svoje pretpostavke on se poziva na Bogetičev floclt Salone objavljen u I svesku *Illyricum Sacrum*¹⁴⁾ a na kojem je amfiteatar lociran na istom mjestu na kojem se nalazila javna građevina koju je Garanjin otkapao u ovom drugom pothvatu.

Predmeti nađeni u ovom iskapanju popisani su na dvije specifikacije posebne i opet na jednoj zajedničkoj. To su osim mramornih fragmenata, jedan torzo, osam kamenih natpisa, jedan maskeron u bas-relijefu, tri uljanice (lumi eterni), jedna duguljasta keramička vaza, fragmenti keramičkih posuda, četiri kupe, fragmenti opeka, ulomci freske čija boja oživi u dodiru s vodom, te 97 medalja od kojih su odmah rekognoscirali 56. Od predmeta koje je Garanjin smatrao vrednijim učinjeni su crteži, vjerojatno u unikat u koji je sigurno bio poslao u Beč. I ovaj crtež izradili su Printz i Danilo. Garanjin je i ovaj put tražio hitnu zaštitu otkrivenih spomenika, i to kako je sam naveo ne samo općim naredbama, nego da se te naredbe »udvostruče marljivošću i žarom«. Vjerojatno ga je na ovaj zahtjev navelo loše iskustvo s ostacima zgrade otkrivenim u prvom iskapanju

Na ovom iskapanju radila su 203 stanovnika Solina. 81 od njih isplaćeno je 46 fiorina i 55 karantana, a ostalima 52 fiorina i 40 karantana. Troškovi ovog iskapanja iznosili su ukupno 135 fiorina i 5 karantana.

Već smo rekli da je Garanjin ovo iskapanje obustavio na osnovi uputstva koje mu je Brady uputio 8. lipnja i u kojem zahtijeva da Garanjin svoju aktivnost usmjeri na pronalaženje antiknih i umjetničkih predmeta za carev kabinet na javnim mjestima i u privatnim zbirkama, a iskapanja će poduzimati jedino ako ima sigurnih indicija da će doći do interesantnih rezultata. U tom je času Garanjin bio pri kraju drugog iskapanja, koje je zbog toga ranije dovršio, kako sam spominje u odgovoru. Pronađeni predmeti preneseni su u Split i deponirani kod Printza, jer državnog muzeja tada još u Splitu nije bilo. Slijedeće je godine Printz bio premješten iz Splita, pa su

¹⁴⁾ Garanjin tvrdi, kako ćemo to dalje iz teksta vidjeti, da je ovaj lokalitet bio u blizini onoga na kojem je nekoliko dana kasnije otkrio amfiteatar. Međutim, sada nije poznato da bi u blizini amfiteatra postojali bilo kakvi ostaci antičkih termi. U svakom slučaju ove su se morale nalaziti na istoku amfiteatra, tj. unutar područja grada. S obzirom na udaljenost (cca 200 m.) nije vjerojatno da bi se ovaj podatak odnosio na terme koje su otkrivene 1876. god. prilikom gradnje željezničke pruge na današnjoj željezničkoj stanici u Solinu, objavljeno u »Buletino di archeologia e storia dalmata«, Split 1906, str. 46, tab. VI i VII.

svi predmeti, ili samo jedan dio, bili preneseni u Trogir, gdje su sačinjavali dio Garanjinove zbirke.

Drugih iskapanja za vrijeme svoje kratkotrajne dužnosti nije Garanjin izvodio. U selu Jurićima između Knina i Šupljaje (Burnuma) bili su u to doba sasvim slučajno nađeni dijelovi neke građevine. Mjesne vlasti u Kninu obavijestile su o tome Vladu u Zadru, koja je opet naredila Garanjinu da se s njima poveže. Na osnovi izvještaja primljenog iz Knina zaključeno je da se radi o zidovima od opeke. Garanjin je tražio da se ispita da li se zna da je u selu postojala neka rimska stanica. Iz odgovora vlasti u Kninu doznao je Garanjin da ne postoji tradicija da je u Jurićima ikada postojalo bilo kakvo rimsko naselje ili stanica, a nisu na tom lokalitetu nikada bili otkriveni bilo kakvi antikni nalazi. Na osnovi toga zaključio je Garanjin da momentalno u Jurićima nema smisla poduzimati iskapanja.

Čitav ovaj rad naglo je prekinut. Već u kolovozu iste godine predao je Garanjin molbu predsjedništvu Vlade u Zadru da mu dozvoli odsustvo od nekoliko sedmica iz zdravstvenih razloga. Uslijed loših zdravstvenih uslova u Solinu dobio je groznicu i namjeravao se liječiti u mineralnim kupkama u Italiji. Uz molbu je priložio i obračun troškova. S ovim je vjerojatno potpuno završena Lukina dužnost kao konzervatora za Dalmaciju. Barem do sada o ovoj djelatnosti ne znamo više ništa.

Garanjin je za ovaj rad primio ukupno 500 fiorina od Fiskalne komore u Splitu. Glavni dio novca bio je upotrebljavan za troškove oko iskapanja, dalje je isplaćena zbirka Barbieri, crtanje antiknih spomenika i razni sitni troškovi. Garanjin za svoju dužnost nije primao nikakovu nadoknadu. Svi troškovi iznosili su 459 fiorina i 14 karantana. Ostatak je vraćen Fiskalnoj komori u Splitu.

DEBUTS DE LA SAUVEGARDE ET DU RASSEMBLEMENT DES MONUMENTS EN DALMATIE

Danica Božić-Bužančić

Dès 1805 on essaya d'organiser le Service de rassemblement des Monuments en Dalmatie. Son but était la sauvegarde et le rassemblement des monuments antiques et des objets d'art sur le territoire de la Dalmatie, afin que les objets les plus précieux soient envoyés à Vienne, au Cabinet pour la Dalmatie que l'Empereur avait l'intention de fonder et de rattacher au Musée impérial de Vienne.

A la tête de ce service fut mis Ivan Luka Garanjin — qui était, par profession, agronome et naturaliste — homme de très vaste culture, originaire de Trogir. Il avait déjà auparavant réuni des antiquités pour la collection de sa propre famille.

Garanjin dépendait directement de la Présidence du Gouvernement à Zadar qui lui donna un programme détaillé de travail. Son titre officiel était: »Inspecteur de tous les monuments antiques et objets d'art« en Dalmatie.

Ce service ne dura en tout que quelques mois car, dès la seconde moitié de cette même année, Garanjin demanda au Gouvernement la permission d'aller se soigner en Italie et il semble que ce fut là, la fin de toute son action.

Le Service fut dirigé dans les moindres détails par des fonctionnaires gouvernementaux, ce qui, de toute façon, eut une influence négative sur son développement.

Comme suite aux ordres donnés à Garanjin, une circulaire fut aussi envoyée aux responsables locaux de la partie continentale de la Dalmatie, et d'après certaines réponses qui ont été conservées, on peut conclure qu'elle a éveillé un certain intérêt pour les monuments de la culture, même auprès du grand public.

Les résultats les plus importants du travail accompli furent deux courtes campagnes de fouilles entreprises dans l'antique Salone. Lors de la première fut découverte la construction contenant les thermes, et, pendant la seconde, on dégageda l'amphithéâtre. A cette époque Garanjin racheta aussi la collection privée du médecin Barbieri, qui se composait de poteries en terre cuite, d'urnes et de petites lampes ramassées sur les ruines de l'antique Issa. Il envoya toute la collection au Cabinet impérial de Vienne, privant ainsi le patrimoine culturel de la Dalmatie de quelques monuments et objets de valeur.